

Behovsanalys: Digitala tjänster på äldreboenden

Linköpings kommun och SICS Swedish ICT har genomfört en studie avseende behov av nya IT-tjänster på olika typer av äldreboenden.

Beställare av rapporten
Omsorg och Äldreförvaltningen
John Fristedt

-

Marie Sjölander, marie@sics.se
Anneli Avatare Nöu, anneli@sics.se
SICS Swedish ICT
Oktober 2016

Innehållsförteckning

1. Introduktion	3
1.1 Exempel på satsningar inom välfärdsteknik	3
1.2 Syfte med detta arbete	4
2. Personbeskrivningar och målgrupp	4
3. Fokusgrupper	5
3.1 Vikingstad servicehus	5
3.2 Sandrinoparken demensboende	6
3.3 Gröna Gården (ålderdomshem)	9
3.4 LSS-boenden	11
4. Individens behov i centrum – IBIC	11
5. Förslag på teknik att införa	11
5.1 Förslag på teknik att införa (servicehus)	11
5.2 Förslag på teknik att införa (demensboende)	12
5.3 Förslag på teknik att införa (ålderdomshem)	13
6. Sammanfattning och prioriteringar	14
REFERENSER	14
Bilagor	16

1. Introduktion

Med ny teknik och nya tjänster kan äldre i särskilt boende få större tillgång till tjänster som bidrar till att öka social gemenskap och delaktighet i samhället. De anhöriga kan, både då de vistas på boendet och då de befinner sig på annan plats, använda sig av tjänster som underlättar social gemenskap och praktiska sysslor i anslutning till den boende. Personal på boendena kommer att kunna dra nytta av nya IT-tjänster och bra uppkoppling i sitt arbete med de boende.

1.1 Exempel på satsningar inom välfärdsteknik

I en rapport från Myndigheten för delaktighet (MFD) (1) baserad på ett regeringsuppdrag från 2013 beskrivs "teknisk utveckling inom vård och omsorg om personer med nedsatt beslutsförmåga". I denna rapport beskrivs försöksverksamheter i fem olika kommuner där olika teknikanvändningar har testats. Det finns flera intressanta tester som kan stödja och vara av stort intresse för studien som beskrivs i denna rapport. T.ex. så har Västerås testat att använda surfplattor som stöd för aktivering och kommunikation på demensboende. Det gav t.ex. möjlighet till att fotografera vardagen för att använda bilderna för att stödja kommunikationen. Att kunna spela musik på surfplattan var det som uppskattades mest. Ett annat exempel är från Östersunds kommun där man också har testat surfplatta på boenden, Syftet var att se om det kunde ge meningsfullhet och delaktighet men även om det kunde underlätta kommunikationen. Inom kommunen finns inga särskilda demensboenden utan det kan bo personer med demenssjukdomar på alla boenden. Alla boende fick testa att använda surfplatta även om syftet i första hand var för de som hade en demenssjukdom. Det visade sig att både personer med demenssjukdom och övriga personer uppskattade att använda surfplatta. Personalen påpekade att det krävdes snabba trådlösa nätverk för att det skulle fungera. Personalen var överens om att användningen av surfplatta på särskilda boenden borde utvecklas.

Västerås stad har stor erfarenhet av välfärdsteknologi sedan många år. I olika projekt har man tittat på hur trygghet och kommunikation kan stödjas av välfärdsteknik (2). På ett boende testades internetbaserat träningsprogram (VR teknik) för att öka den fysiska aktiveringen. Inom Testbädd för äldreomsorgen i Malmö stad har även flera aktiviteter med fokus på att öka motivation och aktivitet genomförts. Bland annat har man undersökt användandet av spelrelaterade tjänster för äldre.

Området trygghetstjänster och trygghetslarm är ett växande område med flera exempel på nya tillämpningar i form av sensorlösningar och positionering. Till exempel Västerås Stad har kommit långt när det gäller GPS larm. De har haft projekt där denna typ av larm har testats. Detta har lett till att GPS larm kan förskrivas till både personer i ordinärt boende och särskilt boende.

Listan av exempel på välfärdsteknik kan göras lång men det viktiga och den gemensamma framgångsfaktorn är nyttan och det mervärde som tekniken och de nya tjänsterna förmedlar. Brukarnas motivation, behov

och intressen måste vara i fokus och det är det man kan använda tekniken till som är det viktiga. Ny välfärdsteknik innefattar inte nödvändigtvis bara brukarna utan även personal och tjänster som knyter an till den teknik som personalen använder. För att framgångsrikt införa välfärdsteknik är det även viktigt att vara medveten om att nya arbetssätt behöver implementeras. Här är det av största vikt att personalen är motiverad och kan verka som inspiratörer och ambassadörer för nya tekniska lösningar.

1.2 Syfte med detta arbete

Linköpings kommun och forskningsinstitutet SICS (www.sics.se) har tillsammans genomfört en studie avseende behov av nya IT-tjänster (för dator, Surfplatta och Smartphone) på olika typer av äldreboenden. Syftet med studien var att ta reda på hur teknik och slutanvändartjänster används idag samt hur man skulle vilja kunna använda denna teknik i framtiden. Alla användargrupper på boendena betraktades som aktuella målgrupper (boende, personal och anhöriga), men huvudfokus låg på de boendes behov.

De tre huvudmålgrupperna var boende på servicehus, ålderdomshem och demensboende. Arbetet inleddes med att de olika målgrupperna definierades samt att personbeskrivningar togs fram. Arbetet på de olika boendena genomfördes i form av fokusgrupper tillsammans med boende, personal och anhöriga. De frågor som formulerades till fokusgrupperna togs fram med förankring i IBIC (Individens Behov I Centrum) (3). Resultaten presenteras i form av behov och tekniska lösningar som finns idag, samt i form av förslag på nya tekniska lösningar att införa.

2. Personbeskrivningar och målgrupp

Inledningsvis togs fem personas fram för att beskriva målgrupperna på de olika boendena (Servicehus, Vårdboende och Demensboende), se bilaga. En persona är en fiktiv karaktär som används för att beskriva målgrupper utifrån deras beteende, kunskaper, bakgrund och t.ex. datorvana. Det var viktigt att ta fram så bra och realistiska beskrivning som möjligt på de olika målgrupperna. Utifrån Personas beskrivningarna valdes de olika boendena ut.

Persona beskrivningarna är baserade på CURE-Elderly-Personas (4), projektet MIA4 (5) samt material från IRISS (6). Alla bilder är hämtade från "Creative Commons" (Licens: CC BY-SA 2.0).

Vi har valt att beskriva personas utifrån närstående, bakgrund, hälsa, livssituation och vardag, sociala relationer och intressen, exempel på digitala tjänster. Inom Linköpings kommun jobbar man utifrån IBIC (Individens Behov I Centrum), se avsnitt 4. I varje underrubrik för varje persona refereras till de koder er inom IBIC:s som är relevanta. T.ex. under hälsa refereras till (IBIC: Kognitiv förmåga d1, Fysisk förmåga: d4).

Personabeskrivningarna ska dock ses som ett stöd i arbetet med att konkretisera och ge exempel på livssituationer och förutsättningar. Dessa

personbeskrivningar bör inte användas på ett sätt som bidrar till klassificering och stigmatisering. Det viktiga är arbetet med faktiska människor och målgrupper och att närma sig ett brett spektrum av individer med olika individuella behov och förutsättningar.

3. Fokusgrupper

Tre boende i Linköpings kommun deltog i fokusgrupperna. Dessa var Vikingstad (servicehus), Gröna gården (ålderdomshem.) och Sandrinoparken (demensboende).

Inom ramen för fokusgrupperna adresserades ett antal huvudområden såsom vardagssysslor, trygghet och sociala relationer. Beträffande vardag och trygghet diskuterades vilka vardagssysslor som man hade svårt att utföra, vad som var viktigt att kunna utföra på egen hand samt vad som var viktigt för att man skulle känna sig trygg. Vidare belystes områden såsom sociala relationer och kontakt med släkt och vänner. Deltagarna beskrev hur de håller kontakt både med vänner och hur de håller sig uppdaterade om vad som händer i samhället. Inom ramen för denna del diskuterades även fritidsaktiviteter och intressen. Slutligen diskuterades teknik och hjälpmedel som man använde sig av idag samt möjliga tekniska lösningar som skulle kunna adressera olika behov som finns. Avslutningsvis gjordes en prioritering bland olika möjliga tekniska lösningar och det diskuterades även vilka tekniska lösningar som var viktigast att införa först.

3. 1 Vikingstad servicehus

Vikingstads servicehus består av 28 lägenheter och fyra korttidsplatser. I fokusgruppen deltog 7 boende (6 personer serviceboende, 1 korttidsboende) samt 2 personal.

Vardag och fritid

Flera av deltagarna uppskattade att träffa vänner men det fanns även en önskan om mer kamratskap på boendet. Övervägande delen av deltagarna klarade mycket i vardagen själva. Några fick hjälp med handlingen av närstående. Flera av de boende fick hjälp med något i vardagen av hemtjänsten. Utomhus aktiviteter, allt från promenader till egna resor. Besök i simhall uppskattades av ett par deltagare även om alla inte hade möjlighet att kunna komma till en simhall.

Teknik som används

Alla deltagarna hade mobiltelefon. De använde telefonen för att ringa och endast någon skickade SMS ibland. Ingen av deltagarna hade dator i sin lägenhet. En av deltagarna som bodde på korttidsboende hade dator och surfplatta hemma, men inte på boendet.

Personal informerade om att det inte fanns bredband indraget i lägenheterna. Ibland kom det en fråga om det fanns bredband indraget. De var framförallt de som bodde på korttidsboendet som önskade tillgång till dator. För de permanentboende var det viktigt att kunna ha kontakt med

anhöriga, t.ex. så skulle tillgång till Skype eller liknande kunna vara en bra lösning.

Alla boende hade trygghetslarm. I fokusgruppen diskuterades lösningar såsom kameraövervakning och rörelsedetektorer (t.ex. larm som kan sättas på dörren), men ingen sådan teknik användes i dagsläget.

Relevanta framtida tekniska lösningar

I fokusgruppen diskuterades vilken typ av teknik och tjänster som användes idag samt vad som skulle kunna vara bra att få tillgång till. Det främsta behovet av teknik eller platsen där man önskade sig teknik var i allmänna utrymmen. Till exempel diskuterades tillgång till dator med videokommunikation. Personalen menade att många skulle uppskatta att få testa t.ex. Skype med barn och barnbarn om de fick tillräckligt med tekniskt stöd.

Personalen trodde/tyckte även att det skulle vara bra med en påminnelsetjänst för de boende. De lyfte fram exempel såsom att få veta när färdtjänsten kommer, när hemtjänsten kommer eller när någon kommer och städar. De såg även att det skulle vara bra med medicinpåminnelse för de som tar medicin på fasta tider. Många av de boende skötte medicinering själva, men ibland fick personalen påminna.

Personalen såg även ett behov av att kunna använda videokommunikation vid vårdplanering för att underlätta för närstående att delta. De såg även att videokommunikation kunde vara ett bra stöd då det fanns ett behov av att en tolk deltog.

Vidare kunde personalen se behovet av att beställa varor och få dem hemlevererade. De gällde även matvaror. Flera av de boende hade släktingar som handlade åt dem, övriga som inte klarade av att handla livsmedel själva fick hjälp av hemtjänsten.

Hemtjänstpersonal som besökte brukare på serviceboende dokumenterade och följde upp via surfplatta. Detta såg personalen som mycket positivt då brukarens delaktighet ökade i och med att man kunde sitta tillsammans och dokumentera (planera och följa upp).

Slutligen diskuterade gruppen även GPS larm. Både boende och personal såg ett behov av att kunna använda denna typ av trygghetslarm.

3.2 Sandrinoparken demensboende

Sandrinoparkens demensboende består av 5 våningar med 10-11 platser per våning. En av våningarna är ett korttidsboende. Totalt finns på boendet cirka 50 boende/hyresgäster. I fokusgruppen deltog 2 boende, 2 anhöriga (inte till de boende som var med), 2 personal samt verksamhetschefen. Även en medarbetare från Lärcenter deltog i fokusgruppen.

Vardag och fritid

De boende uppskattade promenader och att vara ute i skogen. Det var en stor variation beträffande hur mycket de boende på egen hand klarade av vardagssysslor som att bädda sängen och tvätta sig. De boende ansåg det viktigt kunna fortsätta med sina intressen även efter det att de flyttat till boendet. Det kunde till exempel vara viktigt att få bibehålla sina intressen för sport och idrott.

Personalen berättade om hur ett veckoprogram kunde se ut. Utevistelse var viktigt och de organiserade olika promenader och de sökte sig ofta till själva stadskärnan. De hade oftast ett mål/en destination med sina promenader, t.ex. Tage Danielssons plats. Dans var det en gång i veckan och gymnastik och rörelse varje dag.

På varje våning hade personalen en iPad som användes till att dokumentera vardagen med bilder och lyssna på musik. De boende uppskattade musik och att de hade samtal kring bilder och musiken.

Personalen hade digitala ombud som deltog i arbetet med att införa olika tekniska lösningar och tjänster.

Teknik som används

Personalen kände inte till att det var någon av de boende som hade egen dator. De boende hade egna mobiltelefoner och en del behövde hjälp med att ringa. Personalen skickade mail till anhöriga för att berätta om vardagen. Ibland skickade de mail tillsammans med den boende.

En anhörig hade pratade med personal om att testa FaceTime då den anhöriga kontaktade boende men det hade inte blivit av ännu. Både personal och anhörig tyckte att det skulle vara bra att prova t.ex. FaceTime eller annan typ av videokommunikation.

Personalen berättade att de använde Platsminnet för att titta på bilder från förr och prata om gamla minnen. Platsminnet (platsminnen.se) är en bank med bilder från museer i Sverige. De använde "Levnadsberättelser" genom bilder och musik. Liver fortsätter även här (det är viktigt för oss).

Personal från Lärcenter informerade om att de var i Bryssel och där stötte de på den här idén med bilder och levnadsberättelser. Målet var att alla skulle ha en egen levnadsberättelse. De behövde ta hänsyn till sekretessen för de enskilda. Personalen understrykte även hur betydelsefullt det var med musik och bilder som väckte minnen till liv hos de boende.

Lärcentret hade digitala ombudsträffar. Det fanns digitala ombud på varje våning. Personal skulle hålla egna utbildningar för personal. Lärcentret kommer att testa mycket nytt bland annat med Sandrinoparken. Viktigt för dem var "Vad efterfrågas av hyresgästerna?". Sedan prövar de och testar vad som fungerar.

En av personalen berättade att det var roligt att få med anhöriga och se vad de tycker. Vidare berättade personal om hur bra det var att kunna kommunicera med hjälp av bilder. "Jag mailar mycket med anhörig och skickar bilder och anhörig mailar bilder tillbaka när hon tar med sig mamma på promenad. Jag skrev ut bilden och frågade henne vad hon gjort och då kunde hon berätta.

Personalen berättade att det brukade koppla upp surfplattan till Tv:n när de tittade på film. Det var mycket enklare nu att titta på olika filmer t.ex. från SVT Arkiv. En av de anhöriga påpekade att hennes pappa ser mycket bättre när surfplattan kopplas Tv:n.

Sammanfattningsvis så var användandet av tekniken inte begränsat utan man försökte använda den på alla tänkbara sätt som kunde gynna de boende. Personalen uttryckte sig i termer av att *"Det finns inget rätt eller fel. Så längre hyresgästerna tycker att det är roligt"*.

Relevanta framtida tekniska lösningar

Personal berättade att de arbetade med den abstrakta tanken. "Tar med dem på resan genom bilder. Tar med känslan av att man sitter på bryggan. Vi är som en guide." Personalen vill utveckla denna samtalsmetodik.

Personalen hade tankar kring hur de skulle kunna använda FaceTime eller annan videokommunikation. De berättade även att det blev en diskussion på ett annat sätt när de först sökte efter fakta via Google så fortsatte de boende själva att berätta.

Alla boende hade trygghetslarm. Personalen berättade att de hade rörelselarm, digitalklocka, digitala lås. De skulle även få GPS-larm, så att de boende ska kunna röra sig fritt själv.

Personal från Lärcenter berättade att GPS larm kommer att vara behovsstyrt, och bistånds bedömas. Personal kommer att åka ut på larm. Om man personen varit borta länge ska vi kunna ringa larmcentralen och höra var de är.

Just nu provade de ut tre larm.

Det fanns ingen WiFi koppling inne i lägenheterna men det finns ett projekt där man tittar på lösningar för WiFi. Personalen talade om att det skulle underlätta väldigt mycket om det gick att använda Ipad enskilt i lägenheterna.

När det gällde Ipad så har personalen dragit lärdomen av att det var en resa där man utökade med nya saker hela tiden. Det positiva var att se hur det underlättade i vardagen och att anhöriga tyckte det var bra. Ibland misslyckas man också som t.ex. det fungerade inte att arbeta med stora grupper och bilder.

Personalen tyckte att det skulle vara intressant att se vilka spel som skulle kunna vara till glädje och nytta. Lärcenter håller på att se över vad det finns för olika spel som skulle passa för boendet.

En anhörig tyckte att det skulle vara bra om de boende kunde ha varsin surfplatta och att de kunde få stöd av personalen. *Jag skulle direkt köpa en platta till min pappa. Han skulle tycka det vara roligt och intressant. Jag skulle kunna lägga upp bildspel."*

Personalen såg ett behov av att kunna erbjuda natt tillsyn via kamera "Ögat". Det var viktigt att hävda att "Ögat" ska komplettera inte ersätta mänsklig tillsyn.

Personal berättade att det pågick ett projekt där man tittade på lösningar med digital hantering av läkemedelshantering. Där skulle surfplattor ingå hos varje hyresgäst. Pilot projekt på Sandrinoparken.

Inom hemtjänsten ska det bli nyckel fria lås tillsammans med Android app.

Inom vårdplanering skulle det vara intressant att testa videosamtal.

3.3 Gröna Gården (ålderdomshem)

Gröna gården har 29 boende och är ett äldreboende med avdelningar för omvårdnad och för demensvård. Där finns även platser för avlastningsvård. I fokusgruppen deltog 6 personal och 3 boende.

Vardag och fritid

De boende berättade att de t.ex. ser på TV, lyssnar på radio, läser. De deltar även vid aktiviteter i dagrummet. En av de boende skriver mycket brev till släkt och vänner. De trivs bra på boendet, personalen är mycket trevlig. De får den hjälp de behöver. En av de boende tycker att det är fullt upp varje dag med det man vill hinna med och alla måltider också.

Det fanns ett stort utbud av olika aktiviteter på boendet. De boende deltog på det som de tyckte var intressant. Exempel på aktiviteter var gudstjänster, utflykter till domkyrkan, utställningar, och andra närliggande mål. Ibland kom det även underhållare utifrån. Personalen berättade även att de brukade ordna med en aktivitet "Berättelsen". Då kom det en person med en låda som innehöll saker från ett tema t.ex. 50-talet. En av de boende berättade att det även gick att ringa efter en präst om man så önskade för att t.ex. ta nattvard. Gymnastik var också en återkommande aktivitet.

Personalen berättade att när man blir äldre så har man en annan typ av behov. Det viktigaste är att kunna ha kontakt med anhöriga. De boende berättade att när man blir äldre har man inte samma behov av att göra saker hela tiden. En av de boende saknade balkong. Personalen berättade att många boende skulle uppskatta om det fanns badkar.

Teknik som används

Personalen berättade att när boendet startade för fyra år sedan fanns det tillgång till datorer för de boende, men att det inte var någon som använde dem.

Alla boende hade trygghetslarm. En av de boende larmade inte så ofta och man kunde säga till att det inte var så bråttom. De boende tyckte inte att det blev störda av att personalen kom och tittade till dem på natten. De tyckte att det kändes tryggt. Ibland blev en av de boende störd och kunde inte sova men då var lösningen att titta på TV.

Personal berättade att de kunde använda rörelselarm om det var någon boende som inte kunde trycka på knappen. De hade nyligen installerat sensorer i korridorerna. Personalen berättade att de kunde se om någon var uppe på natten och gick i korridoren. Om det är någon person ute i korridoren och vandrar på natten så skickas det en bild till telefonen så kan personalen se vem det är och komma och hjälpa till. Systemet fungerade inte riktigt som det skulle ännu och all personalen hade inte lärt sig att hantera Appen som tillhörde systemet. Personalen tyckte att det nya systemet var till stor nytta för dem.

Relevanta framtida tekniska lösningar

Personalen skulle vilja börja använda surfplattor tillsammans med de boende för att t.ex. söka efter information direkt via plattan istället för att skriva ut på papper. En stor fördel skulle även vara om att koppla upp surfplattan mot Tv:n så att alla kan se.

Personalen berättade även att det skulle vara bra/trevligt att kunna söka efter information, bilder, musik etc. när de träffar en boende för första gången för att bygga upp levnadsberättelser. När personalen har egen tid med de boende vore det även trevligt att kunna använda en surfplatta för att t.ex. söka efter musik.

En av personalen berättade att de kunde vara givande att använda en surfplatta för att söka information om olika kulturer om t.ex. någon av de boende kommer från ett annat land.

En av de boende tyckte att det skulle vara intressant att kunna ringa via videosamtal och prata med släktingar men samtidigt var det skönt att kunna lyfta luren utan att någon såg hur man såg ut.

Personalen tyckte att det skulle vara bra med en dator med större knappar på varje plan på boendet. Personalen kunde hjälpa de boende med att t.ex. skriva brev. De boende skulle själva kunna söka efter information om något ämne som intresserar dem med lite hjälp av personalen.

Vidare berättade personalen att det alltid var trevligt med musik. De boende sade att de tyckte att det var väldigt trevligt med musik. Personalen berättade att underhållning var mycket uppskattat hos de boende.

Några i personalen gruppen hade gått kurs i taktil massage (massage på händerna med oljor). Personalen planerade för att erbjuda de boende taktil massage tillsammans med avslappningsmusik.

3.4 LSS-boenden

FÅ MED INPUT FRÅN PROJEKT PÅ LSS-BOENDEN – KOMMANDE DISKUSSION MED LINN THURFJELL OCH JOAKIM JEDERSTRÖM

4. Individens behov i centrum – IBIC

Inom Linköpings kommun jobbar man utifrån IBIC (Individens Behov I Centrum). Socialstyrelsen har vidareutvecklat och anpassat ÄBIC (Äldres Behov I Centrum) till Individens behov i centrum, IBIC (regerings uppdrag 2015) (3). IBIC avser vuxna personer oavsett ålder och funktionsnedsättning som har behov av insatser (enligt SoL eller LSS). I rapporten görs ett urval av ICF (7) koder som kopplas till IBIC. För att knyta an till dessa koder refererar vi till de koder som är relevanta för varje personas, se bilaga 1.

De behov som framkom i fokusgrupperna går främst att koppla IBIC koder som är relaterade till sociala relationer och kommunikation (Sociala relationer d7, Delaktighet i samhället d9, □ Kommunikation d3). Mycket av den teknik som diskuterades under fokusgrupperna var kopplad till användande som just relaterade till sociala aspekter, aktiviteter och delaktighet i samhället. Vidare berördes trygghetslösningar i form av trygghetslarm och relaterade tjänster. Dessa lösningar möttes upp av behov beskrivna under IBIC d5 (ta hand om sig själv), d7 (sociala relationer samt d9 (delaktighet i samhället). Slutligen belystes kognitiva aspekter och behov (d1) i form av de tjänster som man t ex använde sig av på det demensboende som deltog i detta arbete.

5. Förslag på teknik att införa

Nedan beskrivs förslag på teknik att införa baserat på skilda behov som framkom på de olika boendena. Många förslag kan dock vara relevanta även för andra boendeformer än de som de beskrivs under nedan. Förslagen nedan bygger på de deltagare som var med i fokusgrupperna och man kan mycket väl tänka sig att givet andra deltagare kan förslag på lösningar från till exempel ett servicehus vara väl så applicerbara på ålderdomshem eller andra boendeformer. Som nämnts tidigare är det de individuella behoven som måste stå i centrum, inte själva boendeformen.

5.1 Förslag på teknik att införa (servicehus)

Många på detta boende sakande erfarenhet av datorer och surfplattor även om dessa på många sätt skulle kunna komma till nytta. Ett första möte med tekniken och olika tjänster skulle därför underlättas om man inleder med att införa teknik och uppkoppling i gemensamma utrymmen.

Ett exempel på en sådan lösning skulle kunna vara en stor (pek)skärm på väggen som man kan interagera med via ett antal surfplattor. En dylik lösning skulle kunna användas för t ex:

- Videosamtal (släktingar, vänner, vårdplanering, tolk)

- Gemensamma intressen till exempel via SVT Play
- Levnadsbeskrivningar
- Fotomapp – titta på foton tillsammans (hitta bra sätt att organisera och lagra individuellt material)
- Info om aktiviteter och måltider
- Handla mat på nätet
- Fysisk träning (gymnastik program, fysisk aktivitet i form av spel)
- Gåtor, enklare spel som man kan gör i grupp med eller utan personal.

Denna lösning är givetvis ingen motsättning till en lösning där enskilda individer har personliga surfplattor. Det viktiga i anslutning till detta är dock att fånga upp de som inledningsvis känner att de vill närma sig tekniken i grupp.

Ett exempel på boende som var mer teknikkrävande på servicehuset var de som nyttjade korttidsplatserna. Denna grupp hade oftare en större vana av att använda datorer och surfplattor. Här kunde man se ett behov av möjligheten att utnyttja tekniken individuellt, till exempel i form av ett par datorer i gemensamma utrymmen eller surfplattor som man kunde få låna. Ett viktigt användningsområde för denna grupp var att kunna kontakta familj och vänner genom andra medier än telefon.

Slutligen diskuterades hur personalen arbetar med ny teknik och vikten av att ha inspiratörer/ambassadörer bland personalen som ibland förlägger aktiviteter kring tekniken och därmed visar på möjligheter och nya användningsområden.

5.2 Förslag på teknik att införa (demensboende)

Vid Sandrinoparken hade de kommit långt när det gällde digitala tjänster tillsammans med Surfplatta. Alla typer av boenden kan inspireras av detta och ta med det inom sina aktiviteter.

Personalen använde Surfplattor för att dokumentera vardagen. Vilket var mycket uppskattat av både de boende och deras anhöriga. De tog bilder i vardagen för att kunna visa de boende och för att de boende lättare skulle kunna prata om vad de hade gjort tillsammans med personal, tillsammans med varandra (de boende) eller anhöriga. Surfplatta användes även för att lyssna på musik och kommunicera via bilder. Musik och bilder visade på hur minnen väcktes till och att det underlättade i kommunikationen med de boende och personal. Personalen använde Platsminnet (platsminnen.se) för att kommunicera med boende om platser från förr.

Det är viktigt att bygga upp vardagen även på olika boenden och understryka att livet fortsätter även om man bor på servicehus, ålderdomshem eller demensboende. "Levnadsberättelser" är ett bra exempel som kan användas på alla typer av boende.

Personalen kopplade upp Surfplattan till Tv:n när de t.ex. ordnade med filmvisning för de boende. Detta är ett scenario som i delar liknar det som vi föreslår som teknik att införa på servicehus.

5.3 Förslag på teknik att införa (ålderdomshem)

Gröna Gården är ett boende som ligger i startgroparna för att införa nya tekniska lösningar. Det fanns till exempel WiFi på boendet och lösenord till alla boende. Detta var dock så nytt att de boende ännu inte visste om det. I dagsläget hade ingen av de dator eller surfplatta men många användningsområden diskuterades under fokusgruppen. Personalen hade många förslag på teknik som de skulle vilja test/införa och vid sidan av den teknik de redan planerat att införa ansåg de att storskärm och surfplattor i gemensamma utrymmen var det första att prioritera. Givetvis med möjligheter med surfplattor till alla då man introducerat användningsområden och möjligheter.

Exempel på tjänster som man skulle kunna använda storskärm och surfplattor till var:

- Sociala relationer – både med människor utanför boendet och som något att samlas kring
- Fotoalbum (som går att interagera med på olika sätt)
- Recept, delaktighet i vardagssysslor och möjlighet att med hjälp av de äldre bevara recept som annars faller i kollektiv glömska
- Individuella intressen såsom konst, musik
- Ta del av utställningar och liknande på distans
- Spel, musik, allsång

Även olika trygghetslösningar diskuterades under fokusgruppen. GPS-larm diskuterades av personalen och man såg det som något som ökar friheten då man kan lämna boendet och få hjälp att komma hem. Samt ha möjligheten att larma om man behöver hjälp. Personalen nämnde även sulor som man kan lägga i skorna och som har positioneringsmöjligheter. Behovet av att kunna klara sig själv och att kunna gå ut på egen hand varierade dock, men personalen ansåg att det var viktigt att stödja detta i så stor utsträckning som möjligt för de som så önskade. Personalen beskrev även att boendet hade infört ett sensorsystem i korridorerna som gjorde att det tändes upp då man vistades i korridoren vilket gjorde det möjligt med en svagare belysning på natten. På vissa våningar hade man även infört kameror som gick igång då man vistades i korridoren på natten.

Ett annat förslag som kom upp under fokusgruppen var en medicinsk hörna eller ett medicinskt rum. Idag används delvis gammal utrustning och/eller vårdbesök behöver göras. Med nya blodtrycksmätare, vågar med mera och dessa uppkopplade mot en surfplatta skulle man på ett enklare sätt kunna adressera flera medicinska behov på distans.

Under fokusgruppen diskuterades slutligen även fysiska artefakter såsom robotar och massagestolar med olika funktioner. Att stimulera olika sinnen såsom känsel, hörsel och syn diskuterades mycket. Här föreslogs

olika typer av teknik för att skapa lugn och harmoni med hjälp av ljud, ljus, bild och känsel. Några av de förslag som togs upp var: värmelampor, ljuskälla där det rör sig, sinnenas rum eller sinnenas hörn. Teknik som har detta sinnesstimulerande syfte finns på en del platser inom olika behandlingsformer och dessa miljöer skulle man kunna ta inspiration från.

6. Sammanfattning och prioriteringar

Den tekniska lösning som antingen hade införts eller beskrevs som mest angelägen att införa var storskärm med ett antal upp/tillkopplade surfplattor. Även individuella surfplattor var intressant att införa, kanske inledningsvis med syftet att tillsammans med den boende kunna dokumentera och följa upp omvårdnad. Detta användningsområde tillsammans med surfplattor och storskärm i gemensamma utrymmen skulle kunna fungera som introduktion till nya teknik och visa på möjliga användningsområden. Exempel på tjänster i en dylik teknisk set-up skulle kunna vara: Videosamtal och annan funktionalitet som stödjer sociala relationer, tjänster som skapar möjligheter att umgås och interagera kring (gemensamma intressen, foton, levnadsbeskrivningar, filmer, fakta med mera) Flera av de tillämpningar som Sandrinoparken använder sig av idag skulle även de kunna vara meningsfulla tjänster inom ramen för andra boendeformer.

Några andra förslag som diskuterades som intressanta på sikt var möjligheten till att enklare kunna utföra medicinsk provtagning med hjälp av ny teknik samt teknik som på olika sätt kan stimulera sinnen och skapa harmoni.

Slutligen bör lyftas fram det starka engagemang som personalen på alla de tre besökta boendena hade. Antingen så arbetade de redan med teknikinspiratörer eller så planerade man att göra detta. Alla ansåg att det var viktigt att hitta nyttiga, meningsfulla och roliga tjänster och att man behövde använda dessa kontinuerligt för att visa de boende på de nya möjligheter som öppnade sig med hjälp av den nya tekniken.

REFERENSER

1. Tekniks utveckling inom vård och omsorg om personer med nedsatt beslutsförmåga:
<http://www.mfd.se/globalassets/dokument/publikationer/2015/a-20151-teknisk-utveckling-inom-var-d-och-omsorg-om-personer-med-nedsatt-beslutsformaga.pdf>
2. Välfärdsteknologi på äldreboende <http://brighter.se/jdome/wp-content/uploads/sites/3/2016/04/jDBA-150506-delrapport-Va%CC%88stera%CC%8As-Stad-Va%CC%88lfa%CC%88rdsteknologi-pa%CC%8A-a%CC%88ldreboende.pdf>
3. Lägesrapprt från Socialstyrelsen: Från äldres behov i centrum till individens behov i centrum, <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2016/2016-3-12>
4. CURE-Elderly-Personas, Framtagna inom EU-programmet AAL (Ambient Assisting Living), baserade på en stor studie som täcker stora delar av Europa inklusive Sverige. <http://elderlypersonas.cure.at/home/>
5. Det VINNOVA finansierade projektet MIA4. Personbeskrivningarna är framtagna i samverkan med personal på Väsbygården utanför Stockholm

6. Material från "The Institute for Research and Innovation in Social Services (IRISS)" <http://blogs.iriss.org.uk/keepingitpersonal/>
7. Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa : svensk version av International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF). Stockholm: Socialstyr.; 2003.

Bilagor

Personbeskrivningar - Personas

Karl Persson, 85 år, Servicehus

Närstående

Sönerna som bor i Stockholm respektive Linköping. Fem barnbarn.

Bakgrund

Änkeman sedan 5 år. Arbetade inom byggbranschen, bl.a. på Skanska, tills han gick i pension. Karl bor på servicehus sedan ett år. Till slut fungerade inte de dagliga aktiviteterna

för Karl och det var en stor otrygghet för både Karl och hans söner.

Hälsa

Karl har både fysiska och kognitiva svårigheter i dagliga aktiviteter och rörligheten är begränsad. Han har också diagnostiserats med gråstarr. Han har normal vikt. Han är glömsk och kan inte klara siffror längre. Han kan inte tänka i detalj om en fråga och han förlorar lätt sin orientering. (IBIC: Kognitiv förmåga d1, Fysisk förmåga: d4)

Livssituation och vardag

Nu får Karl hjälp dygnet runt och han trivs bra på boendet. Karl har både fysiska och kognitiva svårigheter i de dagliga aktiviteterna och rörligheten är begränsad.

Karl behöver stöd och hjälp med att hantera vardagen. Han klarar av att gå upp själv och klä på sig. Han kan hjälpligt sköta sin hygien. Karl behöver hjälp med att handla och med att städa i hemmet. Det är Karls söner som har hand om Karls ekonomi och ser till att räkningar etc. betalas. (IBIC: Hantera uppgifter i vardagen d2, Ta hand om sig själv d5, Sysslor i hemmet d6, Ta hand om sin ekonomi d8)

Sociala relationer och intressen

Karl är en religiös man, och även om han inte kan gå långa sträckor så insisterar han ofta på att gå till kyrkan. Han är medveten om att han har allvarliga hälsoproblem som hindrar honom från att göra de saker han vill, men han ser ändå fram emot varje dag och är nöjd med det liv han levt. Han känner sig älskad och känner sig inte ensam. Han tycker att det är roligt när han får besök av sina söner med familjer. Han önskar att han kunde ha mer kontakt med sina barnbarn i deras vardag.

Karl tycker om att titta på TV, även om hans gråstarr besvärar honom ibland. Han gillar att vara i trädgården och titta runt när vädret är bra. Han oroar sig för att han inte längre ska kunna komma ut på aktiviteter på grund av försämrad hälsa.

Karl vill gärna hålla sig uppdaterad med nyheter men han har svårt att läsa tidningar. Han har inte så mycket datorvana. Sönerna hjälper honom med att betala räkningar etc. (IBIC: Sociala relationer d7, Delaktighet i samhället d9, Kommunikation d3)

Exempel på digitala tjänster

Daglig bildkontakt med nära och kära samt vårdgivare, spel, digitala fotoramar, anpassade nyheter och trygghetstjänster. Surfplattor kan användas som plattform för många typer av tjänster om de öppnar upp för nya möjligheter till aktivering (musik, spel, frågesporter, lösa korsord, läsa tidningar, titta på bilder, SVT play, kommunicera med anhöriga, specifika appar).

Elena Östman, 88 år, Servicehus

Närstående

Elena har många syskonbarn men de bor i Grekland.

Bakgrund

Elena är änka sedan 8 år. Hon kom till Sverige från Grekland i början på 60-talet. Hon har arbetat på bank nästan hela sitt yrkesverksamma liv här i Sverige. Hon och hennes man bodde i en

lägenhet i centrala Linköping. Elena och hennes man reste ofta till Grekland så länge de orkade.

Hälsa

Elena är Multisjuk. För ett par år sedan hade Elena en stroke och för ett år sedan bröt hon lårbenshalsen när hon ramlade i sitt hem. I samband med olyckan fick hon plats på servicehus. Hon lider av benskörhet, artrit, reumatism och hjärtbesvär. Hon har funktionsnedsättningar pga. Stroke. Hon har ett mycket dåligt minne och de kognitiva funktionerna är försämrade. Hennes muskler är svaga och hon är rädd för att ramla, Därför tillbringar hon sin tid hemma och inaktiv. (IBIC: Kognitiv förmåga d1, Fysisk förmåga: d4)

Livssituation och vardag

Elena har en nära vän från banken som hjälper henne med henens ekonomi. Personal från hemtjänsten kommer 3 gånger om dagen. Elena får hjälp med handlingen och städningen. På morgonen kommer hemtjänsten och hjälper henne att stiga upp och klä på sig samt serverar frukost. Mitt på dagen kommer de med lunch. En enklare måltid på kvällen brukar Elena ordna med själv. På kvällen kommer personal och hjälper till när hon ska lägga sig. (IBIC: Hantera uppgifter i vardagen d2, Ta hand om sig själv d5, Sysslor i hemmet d6, Ta hand om sin ekonomi d8)

Sociala relationer och intressen

Elena har två väninnor som bor i Göteborg respektive Uppsala. Hon har tyvärr inte så mycket kontakt med dem. Hon har även en nära vän från banken som hjälper henne med ekonomi. Elena saknar resorna till Grekland och hon är väldigt ledsen och olycklig att hon inte har kontakt med sina släktingar i Grekland. Elena vill gärna följa med i nyheterna om vad som händer i Grekland. Hon är även intresserad av grekisk litteraturen och konsten. (IBIC: Sociala relationer d7, Delaktighet i samhället d9, Kommunikation d3)

Exempel på digitala tjänster

Daglig bildkontakt med nära och kära samt vårdgivare, spel, digitala fotoramar, anpassade nyheter och trygghetstjänster. Surfplattor kan användas som plattform för många typer av tjänster om de öppnar upp för nya

möjligheter till aktivering (musik, spel, frågesporter, lösa korsord, läsa tidningar, titta på bilder, SVT play, kommunicera med anhöriga, specifika appar).

Ceda Nyqvist 101 år, Vårdboende

Närstående

Två döttrar, ena dottern besöker henne mycket, men den andra ser hon inte så ofta eftersom hon bor i Australien. Ceda har även fyra barnbarn i 35-40 års ålder, två flickor och två pojkar. De hälsar alla på Ceda ganska ofta eftersom de tycker mycket om henne.

Bakgrund

Innan Ceda flyttade till vårdboendet bodde hon och hennes man i en villa utanför Linköping. Ceda är 101 år men ser mycket yngre ut. Hon är mån om sitt yttre och besöker hårfrysörskan en gång i veckan. Under sitt yrkesverksamma liv arbetade hon som specialistläkare. Hennes man, som är död sedan 30 år, arbetade också som läkare.

Hälsa

Ceda ser dåligt och hör dåligt och hon har problem med benen. Hon är väldigt stel i hela kroppen och får kämpa för att göra saker. Hon kan inte gå och använder sig av rullstol för att förflytta sig. Hon får hjälp med allt utom att äta. Ceda har väldigt bra minne. Hon är en livsnjutare, hon njuter av choklad och frukt, och hon älskar blommor. (IBIC: Kognitiv förmåga d1, Fysisk förmåga: d4)

Livssituation och vardag

Ceda är en person med humor och hon skrattar mycket. Hon är väldigt klar och kommer med snabba häftiga kommentarer. Hon är en person som uppskattar livet och sina medmänniskor. Trots sina krämpor är Ceda en positiv person som är tacksam över att ha fått leva ett bra liv. Hon är snäll och gnäller inte, dock är hon bestämd och vet vad hon vill. Ceda får hjälp med allt i vardagen av personalen på vårdboendet. (IBIC: Hantera uppgifter i vardagen d2, Ta hand om sig själv d5, Sysslor i hemmet d6, Ta hand om sin ekonomi d8)

Sociala relationer och intressen

Ceda är född i Frankrike och hon är väldigt språkbegåvad. Hon talar flera språk flytande, och hon tycker om att resa. Hon och hennes man hade ett stort umgänge som de delade sitt kulturella intresse med. De reste tillsammans med andra och de gick på opera och teater tillsammans med sina vänner. Ceda har fortfarande ett stort socialt nätverk. Det är många som besöker henne. Ceda är intresserad av hantverk. Hon vävde, handarbetade och renoverade gamla möbler. Ceda hade även ett intresse av porslin, och åkte runt och köpte olika porslinsföremål. Ceda har haft dator. (IBIC: Sociala relationer d7, Delaktighet i samhället d9, Kommunikation d3)

Exempel på digitala tjänster

Teknik för att hålla kontakt med släkt och vänner. Olika sätt (trots sina fysiska begränsningar) att följa sina intressen. Virtuella resor, kulturella evenemang etc.

Bertil Tengström, 92 år, Vårdboende

Närstående

Bertil's fru bor på ett annat vårdboende i närheten. Bertil har en dotter och en son och tre barnbarn. Barnen och deras familjer besöker honom ofta.

Bakgrund

I sin ungdom arbetade han som bonddräng, men senare i livet skaffade han en egen bondgård i Östergötland. Bertil har både som ung och på senare dagar som bonde slitit hårt vilket märks av på kroppen. Bertil bor på ett vårdboende.

Hälsa

Bertil hör dåligt och han ser dåligt eftersom han bara har ett öga. Han har efter en stroke svårt med talet och svårt att uttrycka sig. Detta gör att han lätt blir frustrerad då han inte blir förstådd. Bertil har även dåligt närminne. Bertil har ont i händerna och lite svårt att gå. Han går själv inomhus, dock lite släpande. Utomhus använder han sig av en rollator. (IBIC: Kognitiv förmåga d1, Fysisk förmåga: d4)

Livssituation och vardag

Han får hjälp med de vardagliga aktiviteterna så som hygien och påklädning (avklädning går bra själv). Bertil's barn hjälper honom med hans ekonomi. En sak som är väldigt viktig för Bertil är att de rutiner han är van vid följs, annars blir han arg. Detta eftersom han hela sitt liv följt rutiner, bland annat i anslutning till sitt liv som bonde med djurskötsel. (IBIC: Hantera uppgifter i vardagen d2, Ta hand om sig själv d5, Sysslor i hemmet d6, Ta hand om sin ekonomi d8)

Sociala relationer och intressen

Bertil är fortfarande intresserad av jordbruk och jordbruksmaskiner. På fritiden var Bertil organisatör för folkets hus i Ljungsbro. Han var aktivitetsansvarig och uppskattade (och uppskattar) fester och tillställningar. Han saknar dessa fester och aktiviteter som han hade mycket av tidigare i livet. Bertil är en väldigt social person, han pratar med alla och visar omtanke om alla. Bertil saknar sin fru mycket och han besöker henne ofta. När han hälsar på henne går han dit på egen hand.

På senare år har det blivit att Bertil tittar mycket på TV. Han läser även dagstidningen varje dag, men han har fått allt svårare att läsa tidningar. Detta är en vana som han inte tycker om ifall den bryts. (IBIC: Sociala relationer d7, Delaktighet i samhället d9, Kommunikation d3)

Exempel på digitala tjänster

Trygghetslarm (utomhus) då han besöker sin fru skulle vara en trygghet både för personal och anhöriga. Daglig bildkontakt med nära och kära, spel, digitala fotoramar, anpassade nyheter och trygghetstjänster.

Berit Karlsson 80 år, Demensboende

Närstående

Dotter som bor i Borås och en syster som bor i Jönköping. Två barnbarn.

Bakgrund

Berits man dog hastigt förra året. Hon är en före detta sjuksköterska och hon har alltid varit mycket sällskaplig och oberoende med massor av externa intressen som att delta i kören. I samband med att Berits man gick bort fick hon plats på vårdboende/demensboende. Tidigare var det Berits man som hjälpte henne och såg till att vardagen fungerade för dem tillsammans.

Hon har stort stöd i sin syster.

Hälsa

Berit har haft diabetes (typ 2) i många år och för två år sedan fick hon diagnosen vaskulär demens. Hon mår allt sämre sedan hennes man gick bort. Berits minne har blivit sämre. Hon kommer inte ihåg att ta sin medicin och blir allt mer innesluten i sig själv. (IBIC: Kognitiv förmåga d1, Fysisk förmåga: d4)

Livssituation och vardag

Berit får hjälp med påklädnad och med medicineringen. Berit har svårt att hålla reda på dygnet, om det är natt eller dag. Hon kan vara uppe och vandra på natten. Hennes dotter har hand om hennes ekonomi. (IBIC: Hantera uppgifter i vardagen d2, Ta hand om sig själv d5, Sysslor i hemmet d6, Ta hand om sin ekonomi d8)

Sociala relationer och intressen

Berit har alltid varit väldigt social med en stor umgängeskrets inom t.ex. kyrkan. Hon har alltid älskat att baka och ställa upp och hjälpa andra utsatta i samhället. Berit har varit aktiv i sin lokala kyrka med frivilliga hjälp när det gäller olika evenemang så som konst, hantverk och försäljning. (IBIC: Sociala relationer d7, Delaktighet i samhället d9, Kommunikation d3)

Exempel på digitala tjänster

Kognitiva stöd, digitala tjänster som hjälper till med minnesstöd för den egna historien. För personer med nedsatt minne kan t.ex. en surfplatta med rätt tjänster ge stöd i kommunikation med anhöriga. Bildstöd kan även underlätta i samtal med anhöriga och personal.